

process at higher pharmaceutical educational establishments; use of multidisciplinary teaching and training; mastering the basics of self-management by future specialists in the field of pharmacy.

Key words: professional mobility, formation, competence approach, competences, higher pharmaceutical educational establishments, ways.

Стаття надійшла до редакції 03.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Золотухіна С. Т.

УДК 378.4

О. І. Кравченко

АНАЛІЗ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ЗАРУБІЖНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ЗА СПРЯМОВАНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ

Ринкові перетворення та реформування вищої освіти у різних країнах висувають нові вимоги до розроблення стратегії розвитку сучасного університету. Практичне використання ідей стратегічного менеджменту в управлінні вищим навчальним закладом обумовлене об'єктивними чинниками і пов'язане зі змінами в макро- і мікросередовищі. Відсутність в університеті чіткої стратегії розвитку або невірної обрана стратегія призводять до зниження ефективності діяльності навчального закладу. Однією з суттєвих ознак стратегії є орієнтація стратегії розвитку за спрямованістю діяльності університету: дослідницька, дослідницько-освітня, освітня. У зв'язку з цим виникає потреба у здійсненні аналізу найбільш адекватних стратегій розвитку, які направлені на посилення позицій університету, задоволення потреб споживачів та досягнення намічених цілей. Таким чином науково-практичний інтерес становить виявлення орієнтації за спрямованістю діяльності університету, якими керуються провідні зарубіжні вищі навчальні заклади.

Особливий інтерес для нашого дослідження становлять праці, присвячені міжнародному досвіду стратегічного управління вищими навчальними закладами (П. Дудко, І. Кочарян, С. Натрошвілі, О. Слюсаренко). Типологізація стратегій розвитку в галузі управління навчальним закладом зустрічаються в роботах Н. Багаутдинова, В. Григораша, В. Огаренка, С. Салиги, О. Яришко, О. Єгоршина, В. Крижка, Є. Павлютенкова, Г. Дмитренка, В. Кухаренка, Н. Сиротенка, О. Рибалко, О. Касьянової, О. Мармази.

Наукові розвідки Вільяма Макдональда (William MacDonald), Гарі Вудберн Чес (Harry Woodburn Chase) та Чарльза Бері (Charles E. Buery), Емері Касл (Emery N. Casle), Нанерл Кеохан (Nannerl O. Keohane),

Джозефа Дуне (Joseph Dunne) Джона Скота (John C. Scott), які присвячені розгляду та осмисленню місії зарубіжних університетів, дозволили нам ідентифікувати напрями діяльності різних університетів.

Завданням статті є здійснення аналізу стратегій розвитку зарубіжних університетів за спрямованістю основної їх діяльності

У науковій літературі зазначається, що існують певні різновиди стратегій розвитку, зміст яких має відзначатися відповідно до їх типу. Отже, класифікація стратегій розвитку дозволяє полегшити вибір певної стратегії, обґрунтувати алгоритм поведінки університету в різних ситуації. Окремі університети мають специфічну орієнтацію таку як дослідницьку або освітню, таким чином в їх стратегіях розвитку буде відчутний акцент на дослідження (*research strategy*) або освіту (*educational strategy*). Проте, більшість університетів використовують комбіновану стратегію розвитку, яка передбачає розвиток як в галузі досліджень, так і в галузі освіти (*research-educational strategy*). Ця відмінність полягає в можливості співвіднесення конкуруючих закладів в певному стратегічному сегменті.

З метою визначення орієнтації стратегії розвитку за спрямованістю діяльності університету (дослідницька, дослідницько-освітня, освітня) нами розглянуто зміст місій, девізів, стратегічного бачення та ідентифіковано орієнтацію стратегій, які спрямовані на дослідження або на освіту, або ж як на дослідження, так і на освіту. Вважається, що місія допомагає визначити сутність діяльності університету, масштаби, перспективи і напрямки зростання, відмінності від інших вищих навчальних закладів.

У ході аналізу змісту місій, девізів, візій, цінностей та стратегічних цілей університетів США відчутний акцент на інноваційну та дослідницьку діяльність. Згідно з думкою В. Сацика «На сьогодні найбільшого розвитку дослідницькі університети набули в США. Європейські держави відстають від Сполучених Штатів за їх розбудовою» [5, с. 61].

Особливості розвитку дослідницьких університетів розглянуто в праці Ф.Альтбаха та Дж. Салмі «Шлях до академічної досконалості: творення дослідницьких університетів світового класу» (*The Road to Academic Excellence. The Making of World-Class Research Universities*), в якій зазначається, що дослідницькі університети вирізняються висококваліфікованим професорсько-викладацьким складом; досконалістю результатів наукових досліджень; високою якістю викладання та навчання; значним обсягом державного та недержавного фінансування; талановитими студентами; академічною свободою; ефективною структуроюрядування; розвинутою інфраструктурою [10].

Найбільш повно і коректно характеризує європейські й американські університети Ю. Зінковський: «Класичний європейський університет – це державно-громадський інститут, основне завдання якого – розповсюдження культури, що пов'язано з освітянською та

науковою функціями; домінувала саме освітянська компонента, а професійна підготовка слухачів була на другому плані. Наразі європейський університет переживає кризу у зв'язку зі зміною парадигми освітянського середовища. Почали домінувати «кузні професійних кадрів». Широта та енциклопедичність підготовки втрачає сенс, оскільки в ринкових умовах вони, на жаль, «не рентабельні». Американський університет, в умовах наростання темпів глобалізації орієнтується лише на професіоналізм, підготовку фахівців найвужчого профілю для конкретної сфери управління, промисловості, аграрного сектору, медицини та ін. Таким чином, «злам» європейської концепції університету, яка була більше пов'язана з національною ідеєю своєї країни, означає заміну національних тенденцій на транснаціональні (глобалістичні), тобто сучасні університети все більше орієнтується не на академічну науку, яка є в цьому сенсі другорядного, а на «професійну» модель вищої освіти» [1, с.11].

Слід зауважити, що в межах місії дослідницьких університетів, які здійснюють не тільки підготовку фахівців, а й виконують великий обсяг наукових та прикладних досліджень, зазначаються заклики щодо створення умов для досліджень у різних галузях науки так і щодо удосконалення надання освіти населенню. Це означає те, що ці університети зорієнтовані як на дослідження, так і на освіту. Адже, це підтверджує Г. Півняк: «Дослідницький університет – це визнана у світі сучасна форма інтеграції освіти і науки та підготовки висококваліфікованих науковців» [3, с. 54].

У ході аналізу виявлено, що більшість зарубіжних університетів у своїх стратегіях розвитку мають орієнтацію на освіту, або використовують орієнтацію дослідницько-освітню, хоча приблизно чверть з аналізованих стратегій має орієнтацію спрямовану на дослідження. З огляду на стратегії розвитку дослідницьких університетів визначимо основні напрямки розвитку: удосконалення матеріально-технічної бази університету; посилення підтримки досліджень; сприяння розвитку міжнародного співробітництва в галузі досліджень; запрошення провідних дослідників в усьому світі; підтримка молодих вчених (жінок); просування міждисциплінарних досліджень.

У стратегіях розвитку університетів Великобританії простежуються високі амбіції щодо просування своїх успіхів у дослідженнях, інноваційних зокрема. Водночас зустрічаються стратегії, орієнтовані лише на якість освіти. За твердженням О. Косенко «головна риса сучасної європейської освітньої стратегії – намагання зберегти і підвищити рівень освіти, забезпечити кожного молодого європейця достатньою за обсягом і змістом компетентністю (реалізаційними знаннями, вміннями і навичками), яка б гарантувала його індивідуальні успіхи на ринку праці та світову якість створеної продукції чи наданих ним послуг» [2, с. 83].

Аналізуючи місії провідних американських університетів, які належать до Ліги плюща, зазначимо, що Гарвардський, Колумбійський,

Йельський, Пенсільванський, Прістонський, Браунський, Корнельський університети (США) мають більш загальні гасла. Так, наприклад, місія Гарвардського коледжу, який є провідним підрозділом Гарвардського університету (США), звучить як прагнення створювати знання, відчиняти уми студентів для цих знань, а також забезпечувати студентам можливість максимально використовувати свої освітні можливості.

Місія Кембриджського університету (Cambridge University) (Великобританія) полягає у сприянні розвитку суспільства шляхом надання високоякісної освіти та здійснення досліджень на найвищому міжнародному рівні. У такій місії примітно, що університет спрямований як на дослідження, так і на освіту [7]. Паризький університет (Sorbonne university) (Франція) у своїй місії пропонує високу якість освіти та наукових досліджень. У місії Університету Буффало (The University of Buffalo) (США) зазначається, що університет прагне бути університетом-лідером в галузі досліджень. Університет Лейкхед (Lakehead University) (Канада), відомий своїми інноваційними програмами та дослідженнями, прагне до досконалості та інновацій у викладанні та в науковій діяльності.

О. Циркун стверджує, що «Стратегічно важливим напрямом розвитку Бредфордського університету (University of Bradford) (Великобританія) є перманентне і якісне вдосконалення навчального процесу, що забезпечується шляхом розроблення та впровадження доступних і гнучких програм викладання, навчання й дослідницької роботи, підкріплюється висококваліфікованими і високо мотивованими співробітниками університету та повною мірою відповідає місії університету – «змусити знання працювати». Загальними університетськими принципами є такі: університет пропонує навчальні програми, які задовольняють потреби і очікування студентів, відповідають зовнішнім вимогам; університет заохочує і мотивує студентів брати активну участь у процесі навчання завдяки інноваційним програмам і різноманітним методикам навчання; університет забезпечує студентів знаннями та розумінням, що підтримується особистісним і професійним розвитком, з метою надати студентам змогу виконувати свою роль «послів університету» та ефективних громадян» [6, с. 67].

У стратегії Дублінського технологічного університету (University of Dublin) (Ірландія) зазначається, що відповідно до ірландської національної стратегії, він буде працювати на найвищому академічному рівні, середовище якого спеціально орієнтовано на нові технології. Стратегія містить окрему місію, яка орієнтується на кар'єрне зосередження освіти, тісно пов'язана з потребами ринку праці. Існує акцент на науці, технології та інженерних програмах, передбачає участь в промислово-орієнтованих дослідженнях [11].

Наприклад, на сайті Токійського університету (University of Tokyo) (Японія), який має статус дослідницького, зазначено, що Токійський університет прагне бути платформою світового класу для наукових досліджень та освіти, а також прагне зробити свій вклад у світові надбання

у співробітництві з іншими провідними університетами та ін. [12]. З місії Кіотського університету (Kyoto University) (Японія), який також має статус дослідницького, є другим за значущістю університетом Японії та є лідером у різних галузях наукових досліджень важко визначити орієнтацію, оскільки його місія звучить так: «зберігати і розвивати академічну свободу й досягати гармонійного співіснування в рамках людського та екологічного співтовариства на цій планеті». Достеменно орієнтацію Кіотського університету можна з'ясувати з цілей університету. Отже, університет має таку мету в галузі досліджень: «Університет Кіото буде генерувати знання світового рівня за допомогою свободи і автономії в області наукових досліджень, що узгоджується з високими етичними стандартами. Кіотський університет який, охоплює багато шкіл, факультетів, науково-дослідних інститутів і центрів, буде прагнути до розвитку фундаментальних і прикладних досліджень в різних галузях науки». У галузі освіти університет прагне: «У рамках своєї великої та різноманітної освітньої структури, Університет Кіото буде передавати високоякісні знання і сприятиме інтерактивному навчанню. Університет Кіото буде навчати видатних і гуманних дослідників і фахівців, які будуть вносити свій вклад для всього людства» [8]. Звідси зрозуміло, що Кіотський університет має дослідницько-освітню орієнтацію.

Деякі університети фокусують свою увагу на підготовці студентів. Так, наприклад, університет Уейн (Wayne State University) (США) має стратегічну мету – підвищити якість успішності своїх студентів, за рахунок урізноманітнення навчальних заходів, активізації студентського життя, підвищення якості освітніх послуг та спрощення отримання освіти. У деяких університетах кінцевою метою є так званий академічний прогрес, тобто підготовка студентів до успішної кар'єри та життя.

У стратегії розвитку Нан'янського технологічного університету (Nanyang Technological University (NTU) (Республіка Сінгапур) зазначається, що університет орієнтується переважно на розвиток досліджень, що в свою чергу підтверджує дослідницьку орієнтацію подальшого розвитку університету [9].

Зокрема, у програмі розвитку Петрозаводського державного університету (Росія) зазначається, що вибір пріоритетних напрямів розвитку університету визначається пріоритетами розвитку регіону, науково-освітнім потенціалом ПетрДУ та його стратегічних партнерів, а також інтересами національної безпеки Росії. Для розв'язування стратегічних завдань соціально-економічного розвитку високотехнологічних секторів й перетворення їх в одну з основних рушійних сил економічного зростання регіону, пропонується сфокусувати всі ресурси та фінанси університету на пріоритетних напрямках освітньо-науково-інноваційної діяльності, в котрих ПетрДУ має найбільш значущі результати, найбільш визнані фундаментальні та прикладні наукові школи, розвитку інфраструктури та конкурентні переваги перед багатьма іншими вназ Росії [4]. Варто зазначити, що серед

стратегій розвитку російських університетів превалюють комбіновані стратегії спрямовані на дослідження й освіту, зустрічаються стратегії розвитку спрямовані тільки на освіту. Так, у місії Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова (Росія) зазначається, що університет прагне до просвіти народів на користь спільного людського життя й добробуту всієї країни. Провідний російський технічний університет НДТУ «МІСІС» вважає своєю місією сприяння розвитку наукового потенціалу Росії і підготовці висококваліфікованих фахівців.

Таким чином, класифікувати більшість стратегій розвитку університетів уможливується за рахунок їх місій, девізів, візій, стратегічного бачення та стратегічних цілей. Отже, провідні зарубіжні університети мають орієнтацію дослідницько-освітню, що відповідає одному з принципів Гумбольдського університету щодо єдності місії дослідження та навчання. Перспективними для подальшого дослідження вважаємо проблему розроблення якісної стратегії розвитку університету.

Список використаної літератури

1. **Зіньковський Ю.** Камні спотикання вітчизняної вищої освіти / Ю. Зіньковський // Вища освіта. – №3. – 2011 – С. 7–18.
2. **Косенко О.** Європейський Союз та Україна: спільне і відмінне у вищій освіті / О. Косенко // Вища освіта України. – №1. – 2012 – С. 81–86.
3. **Півняк Г.** Дослідницький університет як механізм удосконалення інноваційної діяльності / Г. Півняк // Вища школа. – №10. – 2011 – С. 54–61.
4. **Програма** стратегического развития ПетрГУ [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.petr-su.ru/PSR/about.html>
5. **Сацик В.** Світовий досвід становлення і розвитку дослідницьких університетів / В. Сацик, Л. Антонюк, Н. Василькова // Університетська освіта. – №1 – 2011 – С. 58–66.
6. **Циркун О.** Стратегія навчання, викладання та оцінювання Бредфордського університету / О. Циркун // Університетська освіта. – №1 – 2011 – С. 67–73.
7. Cambridge University [Electronic resource] – Access mode: <http://www.cam.ac.uk>
8. Kyoto University [Electronic resource] – Access mode: <http://www.topuniversities.com/universities/kyoto-university/undergrad>
9. Nanyang Technological University [Electronic resource] – Access mode: <http://www.ntu.edu.sg/Pages/home.aspx>
10. The Road to Academic Excellence. The Making of World-Class Research Universities / Editors: Philip G. Altbach and Jamil Salmi. – Washington DC: The World bank, 2011. – 363 p.
11. University of Dublin [Electronic resource] – Access mode: <https://www.britannica.com/topic/University-of-Dublin>
12. University of Tokyo [Electronic resource] – Access mode: <http://www.topuniversities.com/universities/university-tokyo/undergrad>

Кравченко О. І. Аналіз стратегій розвитку зарубіжних університетів за спрямованістю діяльності

У статті розкривається актуальність проблеми розроблення адекватної стратегії розвитку університету, яка сприятиме посиленню

позиції навчального закладу на ринку освітніх послуг. Здійснено аналіз стратегій розвитку університетів різних країн за спрямованістю діяльності та виокремлено їх особливості. Акцентується увага на змісті місії окремих зарубіжних університетів з метою виявлення їх орієнтації: освітньої, дослідницької, дослідницько-освітньої. Методологічну основу дослідження становлять провідні положення теорії наукового пізнання, системного підходу як методологічного способу вивчення управлінських явищ, теорії стратегічного менеджменту. Вивчення цієї проблеми на сучасному етапі доводить необхідність розроблення якісної стратегії розвитку університету.

Ключові слова: стратегія, розвиток, університет, місія, орієнтація.

Кравченко Е. И. Анализ стратегий развития зарубежных университетов по направленности их деятельности

В статье раскрывается актуальность проблемы разработки адекватной стратегии развития университета, которая будет способствовать усилению позиции учебного заведения на рынке образовательных услуг. Осуществлено анализ стратегий развития университетов разных стран по направленности их деятельности и выделено их особенности. Акцентируется внимание на содержании миссий отдельных зарубежных университетов с целью определения их ориентации: образовательной, исследовательской, исследовательско-образовательной. Методологическую основу исследования составляют ведущие положения теории научного познания, системного подхода как методологического способа изучения управленческих явлений, теории стратегического менеджмента. Изучение этой проблемы на современном этапе доказывает необходимость разработки качественной стратегии развития университета.

Ключевые слова: стратегия, развитие, университет, миссия, ориентация.

Kravchenko O. The Analysis of University Development Strategies of Foreign Universities in the Orientation of Their Activities

The article presents the urgency of the problem of the developing of the adequate university development strategy, which will help to strengthen the position of the institution at the market of educational services. In the modern changing environment the problem of creating effective development strategies plays a key role in management of education institutions. The aim of the article is a general analysis of the development strategies of different universities. It is emphasized that the university's development strategy should reflect the main processes of strategic management. Implemented the analysis of university development strategies of different countries in the orientation of their activities and determined its specifics. The author focuses the attention on the content of missions of some foreign universities for determination their orientation: educational, research, research-educational. Development strategy